

Motion till riksdagen 2021/22:2541

av **Patrick Reslow m.fl. (SD)**

Forskning i världsklass – en satsning för framtiden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka basanslagen till forskningen inom högskolorna och samtidigt sänka summan för strategiska satsningar samt de vetenskapliga råden med motsvarande belopp och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska uppmuntra till att svensk forskning organiseras optimalt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätenas forskning bör eftersträva balans mellan statliga och externa anslag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna forskarnas akademiska frihet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en förändrad inriktning på forskningen inom EU och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur Sverige kan underlätta företagsforskning och förutsättningarna för fria forskare och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sund jämställdhet ska råda inom akademien genom att man så långt som möjligt ger alla samma förutsättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen form av kvotering ska vara tillåten när det gäller anslagsförfarande eller tillsättning av tjänster och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en kulturarvsfond och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa hög kvalitet på forskningen utan att tumma på forskningsfriheten och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att våra forskningsmedel ska användas på ett förnuftigt sätt och inte slösas bort på forskningsfrågor som är besvarade eller samhällsligt irrelevanta och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra anställningsvillkoren för forskare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges välstånd vilar i hög utsträckning på innovationer i det förflutna. Sålunda beror vårt välstånd i framtiden på om vi kan upprätthålla vår förmåga att tänka nytt och tänka bättre. Den internationella konkurrensen är hård och Sverige måste kämpa för att behålla sin traditionella position som framgångsrikt land vad gäller forskning och utveckling. Sverigedemokraterna satsar relativt stora resurser på forskning och utveckling. På sikt vill vi att 4 procent av BNP satsas på forskning och utveckling, vilket skulle inkludera satsningar i både offentlig och privat regi. Svensk forskning måste organiseras på olika lärosäten så att den bedrivs på ett rationellt sätt, samtidigt som forskningens självständighet och frihet värnas. Det är en grannliga balans att värna lärosätenas frihet samtidigt som riksdagen ska ha ansvar för och kontrollera hur skattemedlen används på bästa sätt. Forskningsresurserna bör samordnas och koncentreras så att de blir effektiva och att den ”kritiska massan” uppnås.

Sverige behöver inte fler forskare, utan forskare som arbetar under bättre förutsättningar. Vi behöver satsa på kvalitet i stället för ensidig kvantitet. I valet mellan

fler forskartjänster och att ge duktiga forskare goda förutsättningar ska vi välja det senare för att möjliggöra forskning av högsta kvalitet.

Omfördelning av forskningsresurserna – basanslagen

1. Forskningen på Sveriges lärosäten direktfinansieras ungefär i dag till 45 procent. För att erhålla en högkvalitativ och självständig forskning ska andelen basanslag uppgå till ungefär 60 procent, vilket är vanligt för de mest framgångsrika utländska universiteten. Graden av externfinansiering och riktade anslag är för hög. Basanslagens andel av de totala anslagen ska öka, vilket kommer att få en gynnsam effekt på forskningens kvalitet och lärosätenas självständighet. Dessutom får fler forskare tryggare karriärvägar inom högskoleväsendet. Sverigedemokraterna vill ha kvar de strategiska forskningsanslagen, men de bör bli färre så att resurser frigörs för ökade basanslag. De strategiska områden vi vill satsa på ska vara noga utvalda och satsningarna ska vara av högsta kvalitet. Företrädesvis ska satsningar ske på de basnäringar där svensk forskning har naturliga förutsättningar att konkurrera med övriga världen på grund av en stark tradition och sedan länge förvärvat kunskap. Det gäller områden som stål-metallurgin, verkstadsområdet, telekomsektorn, livsvetenskaperna och cellulosaindustrin, men även forskning på ett långsiktigt hållbart och effektivt skogsbruk. Ett område som ska prioriteras och ingå i de strategiska forskningsområdena är forskning på kärnenergi och den fjärde generationens kärnkraftverk.

För att ytterligare förstärka basanslagens andel av FoU vill vi minska anslagen till Vetenskapsrådet, Vinnova, Forte och Formas. Rymdstyrelsen ska få ökade anslag, eftersom det är nödvändigt för att bibehålla vår position inom rymdforskningen internationellt. Ett par av råden bör avvecklas. Verksamheterna överlappar varandra och medför onödig administration. På detta sätt ökar vi basanslagen till lärosätena samtidigt som vi tryggar karriärvägar och anställningar inom akademien.

Svensk forskning bör organiseras på ett optimalt sätt

2. Forskning bedrivs inte alltid på ett optimalt sätt i vårt land. Små högskolor forskar inom tunga områden där större universitet redan forskar på samma område och med bättre förutsättningar. Forskning inom samma område bör samordnas så att resurserna utnyttjas maximalt. Mindre högskolor bör nischas mot områden de är bäst på. Staten

bör genom anslag och samordning hjälpa till att på olika sätt optimera forskarsamhällets resurser.

Alltför hög andel externa anslag medför problem för högskolorna

3. Det är självfallet välkommet med extra anslag för forskning på landets lärosäten.

Externa anslag är dock alltid villkorade och medför att forskningsresurser binds upp och att forskningen därmed blir alltför styrd av utomstående intressenter. I förlängningen medför detta också osäkra anställningar för forskarna på våra lärosäten.

Sverigedemokraterna föreslår att regleringsbrevens delvis avvecklas till förmån för samråd mellan regering och lärosäten. Vid dessa samråd sätts mål upp och riktlinjer för inriktningen på verksamheten beslutas. Här ska andelen externa anslag också beslutas, och de ska högst uppgå till 50 procent av det totala anslaget för forskning.

Värna den fria forskningen

4. God kvalitet på forskningen hänger oundvikligen ihop med att forskningen är fri. Det finns flera sätt att binda upp och styra forskningen. Ett sätt att politiskt styra forskningen är genom ansökningsförfarandet där forskare söker anslag via råden. Det finns otaliga vittnesmål om att anslag, som för tillfället går i linje med den rådande tidsandan och de politiska strömningar som råder, beviljas. Detta medan politiskt obekväma frågeställningar blir utan anslag. Sverigedemokraterna vill på grund av detta minska anslagen till råden och ge dessa pengar direkt till lärosätena. Sverige behöver inte mer forskning som visar att demokrati är bättre än förtryck och diktatur. På samma sätt ska de strategiska forskningsområdena bli färre men vassare.

Inga politiska ideologier ska tvingas på forskare eller forskningsprojekt, eller får ta någon smygväg in i forskningsprojekt. Att till exempel kräva ”genusperspektiv” för att erhålla ett anslag ska vara förbjudet eftersom det är politisk styrning av forskningen. Varken styrelser på landets lärosäten, regering eller de vetenskapliga råden ska få ställa krav på genusperspektiv eller andra ”perspektiv” när detta inte äger någon relevans.

Forsknings-samarbetet med EU

5. Sverigedemokraterna har inget att anföra mot att Sverige medverkar i forskningsprojekt i samarbete med EU, förutom att vi är negativa till den tematiska styrning som utövas av EU. Vidare anser vi att det är fel väg att gå när EU väljer att prioritera regioner där forskning och innovation är som svagast, i stället för att förvandla redan bra kunskapskluster till världsledande.

Enligt vår mening måste internationell konkurrenskraft baseras på att vässa våra spjutspetsar och inte att lyfta alla regioner till en medioker nivå. Ett mindre antal riktigt starka regionala forsknings- och innovationsområden kommer att fungera som draglok i tillväxten och uppfyllandet av de strategiska mål som uppställts. Således menar Sverigedemokraterna att regeringen ska verka för att EU satsar mer renodlat på den bästa forskningen, utvecklingen och innovationen.

Företagens forskning och enskilda forskare

6. Sverigedemokraterna har under det senaste decenniet sett indikationer på att en del företagsforskning lämnar landet för att i stället etablera sig utomlands. Detta är en allvarlig signal om att förutsättningarna för forskning inom företagsvärlden inte är den bästa. Skattenivåerna bör gynna inhemsk företagsforskning och vi behöver se över om det är något i regelverket som behöver justeras för att stimulera inhemsk företagsforskning. Sverigedemokraterna vill att förutsättningarna för enskilda forskare, det vill säga forskare som inte är knutna till något lärosäte eller företag, förbättras. Det är en grupp som är missgynnad taget i beaktande vilken samhällsnytta de gör. Enskilda forskare ska få stöd och kunna söka anslag samt administrativ hjälp vid de institutioner vi har för dessa ändamål, till exempel Vinnova.

Jämställdhet ska råda inom akademien mellan alla grupper av människor

7. Sverigedemokraterna verkar för att verklig jämställdhet ska råda inom akademien mellan alla grupper av människor. Detta görs genom att alla, i möjligaste mån, ges bästa tänkbara förutsättningar att lyckas och inte genom att ställa lägre krav på vissa grupper. All form av kvotering är av ondo, eftersom det innebär att vi ställer lägre krav på dessa grupper. Vi är för meritokrati och för att människor får sina examina, anställningar och

professurer genom att uppfylla de krav som gäller för alla. Det är endast så vi är rättvisa mot alla grupper och höjer kvaliteten på våra högskolor.

All form av kvotering är av ondo

8. All form av kvotering är i grunden orättvis, eftersom det förutsätter att några som uppfyllt kraven kvoteras bort från det anslag eller den tjänst som de varit kvalificerade för. Oavsett vilken grupp som är aktuell för kvotering, om det gäller kön, etnicitet eller andra mer kreativa gruppindelningar, så ska alla dessa grupper ges samma förutsättningar att lyckas. Ingen grupp ska på något sätt diskrimineras. Både anslag och tjänster ska fördelas på strikt meritokratiska grunder. Det är i förlängningen det enda hållbara sättet att fördela anslag och tjänster rättvist.

Ett annat problem är att frågor som ”ligger i tiden” ofta får många anslag, medan frågor som berör stora samhällsproblem får färre anslag. Det vore utmärkt om både råden och högskolorna ville se över anslagsförfarandet med avseende på detta.

En kulturarvsfond ska inrättas

9. Sverigedemokraterna vill att staten satsar pengar på och upprättar en kulturarvsfond, som ett led i vår långsiktiga strävan att stärka kärnan i den svenska kulturen och återupprätta en gemensam nationell identitet.

Med inspiration från bland annat Norge, vill vi därför inrätta en särskild fond dit privatpersoner, organisationer, föreningar och i särskilda fall även kommuner ska kunna vända sig för att äska medel till verksamheter som bevarar och levandegör det traditionella svenska kulturarvet. Utöver att bidra med rena ekonomiska medel skickar en särskild kulturarvsfond en tydlig signal om att staten värdesätter den svenska nationens historia och kulturarv.

Vi ska säkerställa hög kvalitet på forskningen utan att tumma på forskningsfriheten

10. Det råder ingen motsättning mellan hög kvalitet på forskningen och att värna om forskningsfriheten, tvärtom. Forskningsfrihet är en förutsättning för hög kvalitet och kreativitet inom forskning. Huvudansvaret för att forskningen vilar på vetenskaplig

grund och håller en acceptabel lägstanivå faller på lärosätena själva. Antiakademiska ideologier som förnekar faktabaserad, bevisbar och empirisk forskning har inte någon plats på våra högskolor och inom den svenska moderna akademiska världen.

Utöver detta har vissa statliga myndigheter som UKÄ och nämnden Npof ett ansvar för att kontrollera forskningens kvalitet, förhindra oredlighet inom forskning och tillse att forskningen uppfyller uppställda krav. För att forskningen ska hålla hög kvalitet är det av vikt att alla avhandlingar utsätts för seriös opponering, vilket även ska gälla avhandlingar och uppsatser inom genusforskning. För att detta ska fungera tillfredsställande bör mer tid för opponering avsättas för forskare och i förekommande fall forskarstuderande.

Att forskningsresultat går att replikera är mycket viktigt för att säkerställa forskningens kvalitet. Replikeringen slarvas det med i dag enligt ett flertal gjorda studier. Replikering ska uppvärderas både när det gäller att anslå forskningsmedel samt när det gäller publicering (där statsmakterna har begränsade påverkansmöjligheter). Viss forskning måste helt enkelt kunna replikeras i rimlig grad. Misslyckad replikering på en uppmärksammas forskning bör offentliggöras på samma sätt som ursprungsresultatet.

Inte heller gynnas forskningen av att göra högskolor till universitet utan adekvat grund. Vi har tillräckligt med universitet i Sverige. Vi vill satsa på att höja kvaliteten på våra universitet i stället för att befördra högskolor till universitet utan saklig grund.

Ett råd för utvärdering av forskningens kvalitet och relevans bör utredas. Detta råd ska bestå av externa forskare utanför Sverige. Kommande anslag ska delvis ta resultaten av denna utvärdering i beaktande. Även UKÄ ska ges rollen att bedöma samhällsrelevans för forskningen.

Använd våra forskningsresurser på ett vettigt sätt

11. Både råden och högskolorna anslår forskningsmedel till forskningsfrågor som redan kan anses besvarade, alltså frågorna och svaren är redan färdigforskade på ett tillfredsställande sätt. Att anslå medel till vidare forskning på dessa frågor är slöseri med samhällets resurser och skattebetalarnas pengar. Det står inte i strid med forskningsfriheten att vägra ge anslag till forskningsfrågor som uppenbart är besvarade. Både lärosätenas och rådets uttryckliga inriktning ska vara att inte ge anslag till forskningsfrågor som redan är besvarade.

Det står utom allt tvivel att en del råd och högskolor fördelar för stora och för många anslag till forskningsfrågor med bristande samhällsrelevans. Till exempel måste dagens stora samhällsproblem beaktas i högre grad i de anslag inom samhällsvetenskapen som råden och högskolorna beviljar. På en del lärosäten och råd finns det en påtaglig diskrepans mellan den forskning det satsas på och vad som efterfrågas av samhället. Råden och lärosätena måste vikta samhällsrelevans och efterfrågan betydligt högre än i dag.

Förbättra anställningsvillkoren för kompetenta forskare

12. Högkvalitativ och internationellt konkurrenskraftig akademisk forskning motverkas delvis av högskolans inrättning av tjänster i kombination med lagen om anställningsskydd, vilket innebär att den som varit anställd i två år per automatik får en tillsvidareanställning. Detta har historiskt lett till att ett stort antal lektorer har blivit fast anställda på andra grunder än kompetens, före andra som haft högre kompetens. Institutioner avbryter idag tillfälliga anställningar och vikariat för att undvika sådan ”inlåsning” även om man är nöjd med, och behöver, den anställde. Dessa problem har blivit värre i och med borttagande av så kallade meriteringstjänster som forskarassistent.

Vi måste erkänna att forskning är en högkompetensverksamhet, och att framgångsrik forskning bygger på en god miljö i kombination med ett antal individuella personegenskaper. Det går därför inte att förutsätta att alla som doktorerat kommer att kunna bli konkurrenskraftiga forskare. Högskolans anställningsformer måste anpassas till detta om Sverige ska kunna vara en framgångsrik forskningsnation. Våra lärosäten bör därför ha visstidsanställningar, dock ej kortare än två år i början av karriären (efter doktorsexamen) och mellan fyra och sex år senare i karriären. Tillsvidareanställningar (som lektor, forskare eller professor) ska kunna ges till forskare som demonstrerat en självständig forskningsproduktion. Eventuellt kan lärosätena få möjlighet att låta en visstidsanställning övergå i fast anställning, givet ett oberoende sakkunnigutlåtande. Dessa visstidsanställningar ska huvudsakligen involvera forskning, och får maximalt inkludera halvtid undervisning. Detta bör tillgodose behoven av att å ena sidan selektera de bästa förmågorna och samtidigt erbjuda alla kompetenta sökande tillräckligt attraktiva villkor för att kunna bilda familj och vilja flytta mellan olika lärosäten under sin karriär.

Patrick Reslow (SD)

Robert Stenkvist (SD)

Jörgen Grubb (SD)

Lars Andersson (SD)

Clara Aranda (SD)

Michael Rubbestad (SD)

Richard Jomshof (SD)

Per Söderlund (SD)